

Hvussu basa ísfjöllunum?

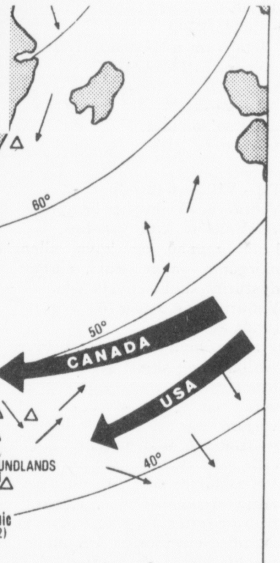
litrar av bensin! Hetta sigur, at tað kemur at kosta meiri enn 20 mill. kr. at gera hesa roynd — og hvør hevur ráð til tess?

GOLF-STREYMURIN SKAL HJÁLPA

Bert eir hjálpir, halda teir sak-konu: at leiða ísfjöllini úr Labrad-dor og New Foundland út í Golfsteymin, ið eisini umgyrðir Føroyar. Í hesum streymi tina ísfjöllini við 15 hitastigum eftir vákum vikum. Golf-streymurin ger eftir eina tíð av við ísfjöllini. Men ein api er — tokan, ið stendst av at heit og kold luft koma saman. Henda tokan liggur sum eitt tætt »teppi« yvir New Foundland á vári, og isurin flytur gjønnum hetta belt.

Men nýggjasta tekniska útgerðir ger møgult við radar og við øðrum amboðum at basa ísfjöllunum, so at ísfjöllini kunnu verða sædd 50 km burtur frá flogørum. Og tí er møgult at kartleggja ferð teirra so við og við.

USA hevur annars í hyggju at skjóta upp ein sattelitt, ið skal geva upplýsingar um hita, streym-viðurskipti á hávinum, veður og vind.

Ein hin størsti vandin fyri skipaferðslu um høg

Í meira enn 60 ár hevur sonevnda is-vaktartænastan í Atlantshavi elt umleið 25.000 ísfjell við argus-eygum á ferð teirra úr Grønlandi og inn á skipaleiðina millum Europa og Amerika. Á hvørjum ári bróta nær 10.000 ísfjell seg leys á vesturstrondini í Grønlandi og aftaná 2—3 ár flóta hesi ísfjell inn á New Foundland. Til dømis í 1972 flotanðu nær 1600 ísfjell inn á hesa leið til stóran ampa fyri skipaferðsluna.

Eftir alheims sáttmála er ein serstøk is-yvirkvakin, ein is-patrulja skipað, ið hevur eftirlit, við, hvussu ísfjöllini ferðast. Hvørt land í hesi yvirkvakin skal gjalda fyri skip, ið sigla gjøgnum isokið, og til dømis í 1975 sigldu fleiri hundrað norsk, dansk og svensk skip gjøgnum

isokið, meiri enn 10 miljónir bruttotons tilsamans. Tað kostaði sum vera man nógvan pening. Danmark mátti gjalda meiri enn 5 miljónir krónur fyri at vera uppi í hesi is-yvirkvakin.

Ísfjöllini flóta oftast suður eftir um Labrador móti New Foundland, og hvørt eitt einasta ísfjall verður gjøllað kannað. Hvønn tann einasta dag fer eitt stórt Hercules flogfar í luftina at elta ísfjöllini, og siðani verða frágreiðingar sendar til land. Í New York tekur dato-tól seg av viðari viðgerðini av frásøgnunum.

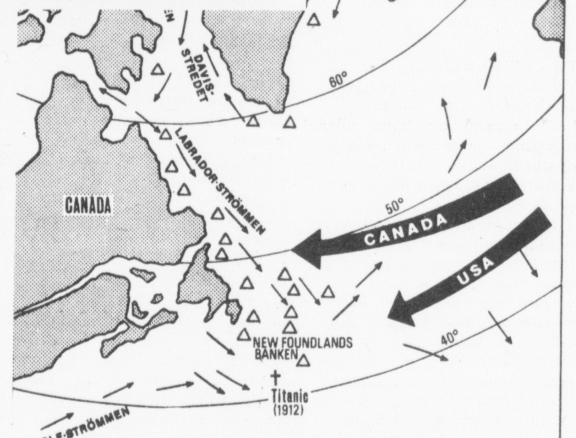
VERID ANSNIR!

Ís-patruljan biður ein og hvønn, ið ferðast har um leiðir um at halda seg minst 16 km burtur frá is-økjunum. Verið ongantið ov

visir í, at radar er einasta hjálpin, sigur hon eisini, tí ísfjell eru vandamikil í so máta, at tey eru ring at fáa inn á radar-skerm-in. Og vanliga er bert ein nýggjunda partur av einum ísfjalli sjónligur uppi yvir havi! Tá ið størstu ísfjöllini kunnu verða meiri enn 100 metrar til longdar er ivasamt at meta um, hvat ið er undir hav, verður sagt.

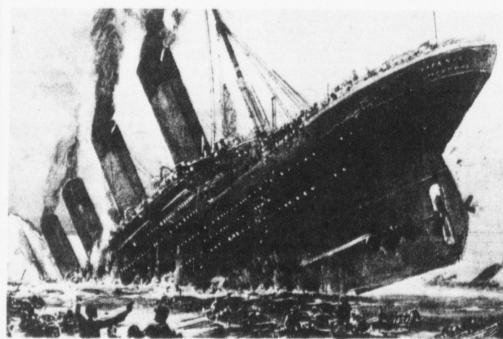
Roynt hevur verið at spreingja ísfjell í luftina, at tey ikki skulu tarna skipaferðsluni, men lítið hevur hjálpt. Eisini hevur verið skotið við kanónum eftir ísfjølum, og roynt hevur verið at bráðna tey. Men einki tykist koma burtur úr, tá ið saman um kemur.

Skal ein royna at fáa eitt vanligt ísfjall at bráðna krevur hetta ikki minni enn 9 miljónir

Skipaferðslu úr Europa til Canada og USA gongum gjøgnum tað vandamikla ísfjallækið, sum ispatruljan hjá amerikansku sjóverjuni kannar dag og nátt

Alheims is-yvirkvakin hevur heimstað í New York, og 20 lond í felag gjalda út-reiðslurnar av hesi yvirkvakin, ið árliga kostar meira enn 7 miljónir krónur

Tað var hendingin við risaskipin «Titanic» ið ferd til — fyri 65 árum síðani — at alheims-is-yvirkvakin, sonevnda is-patruljan, varð ibirt. Á fyrstu ferð síni, úr Southampton til New York hevði skipið, ið tá var heimsins størsta, 1500 ferðafólk umborð. Tað forlisti náttina til 15. apríl 1912, tá ið «Titanic» rendi á eitt ísfjall. Ferðin hjá skipinum var 22 mil, ógvuliga nóg tá í tíðini, og vannlukkan hendi 600 kilometrar í ein landsyning úr New Foundland á nátt. Hetta skip, ið varð hildið ikki kundi søkka, søkk eftir 3 tímum og einans 700 av teimum 2200 ferðafólki bjargaðu sær. Allur heimurin var lamsligin av hesi størstu skipavannlukku í nýggjari søgu. Bert fáar tímar eftir vannlukku náddu tíðindi annað skip, ið var á veg vestur

um móti Amerika. Hetta skipi hevði navn «Mauretania», og hoyrði hetta til gitna skipafelag-ið «Cunard Line» í Bretlandi.

Ein norðmaður, Sam Eide, var við. Hann átti av røttum at verða farin við «Titanic», men varð seinkaður av handilsligum samráðingum í London og gjørdist ov seinur at røkka «Titanic».

Sam Eide spurdi skiparin á «Mauretania» hvørji hjálpar-amboð hann hevði at meta um ísfjalla-vandan. Hesin sami Eid-gjörði nú sína egna meting um hvussu ein kundi basa ísfjalla-vandanum í Atlantshavi við einari alheims «is-patrulju».

Stutt eftir byrjaðu USA og Bretland fyrbils is-patruljuering á New Foundland bankanum og í 1913 varð spurningurin um upprættan av einari ispatrulju á

havinum reistur fyri álvara. Amerikanska stjórnin í Washington tók beinan vegin undir við teirri ætlan um at temja ísfjöllini, ið Sam Eide hevði skotið upp.

Longu í 1914 var «is-patruljan» vorðin veruleiki, aftaná samtykt á fundi í London.

«Is-patruljan» er í dag ein stovnur undir «The American Coast Guard» strondverjuni hjá amerikanarum, og ein hin best útgjörda í heiminum — og hovuðssæti hennara á Governors Island, ein lítill oyggj beint í havnamunnanum í New York og í nærum tilknýti av AMVER, størsta felagsskapin til bjargingar á havinum.

«Titanic», heimsins størsta skipavannlukka, fekk so statt avleiðingar, ið vóru øllum heim-inum til bata, hóast alt.....